

Înălțarea Domnului, izvor de bucurii

Sf. Epifanie de Cypru, Omilia a IV-a PG 43,
col. 477—482

Podoaba corpului este capul. Podoaba sărbătorilor este cea pe care o sărbătorim astăzi. Prăznuim Înălțarea după trup a Domnului nostru Iisus Hristos. Este pecetea tuturor sărbătorilor Domnului. Ea poartă frumusețea iconomiei Domnului, dăruindu-i sfârșitul.

Prima dintre sărbători, în ordinea lor, este Nașterea admirabilă a lui Hristos după trup. Cine nu vede cu câte laude, cu câtă admirație trebuie să fie înconjurată coborârea spre noi a marelui Dumnezeu, coborârea Sa, dar mai mult mărîmnia Sa! Cine nu știe să admire că Domnul tuturor lucrurilor a luat chipul slavei?

După Naștere vine Teofania sau Epifania, care deschide ochilor noștri taina lui Hristos.

Dar această sărbătoare nu este culmea bucuriei noastre; trupul muritor al lui Hristos nu a fost încă îmbrăcat cu nemurire prin slăvită înviere.

A treia sărbătoare este, deci, Învierea care urmează îndeaproape Patima mântuitoare. Această Sărbătoare dă viață celor care, prin botez, au fost iluminați prin Sângele lui Hristos. Prin ea, lumea ruinată este înălțată, prin ea, Adamul căzut primește viața eternă.

Dar bucuria nu este încă perfectă; există încă Cincizecimea în care Duhul Sfânt, cu bucurie, este dat Apostolilor.

Dar cea mai mare dintre sărbători, cea în fața căreia orice predică nu este decât o gâlceavă, este Înălțarea, torent de delicii și plină de bucurie.

Astăzi, Hristos deschide porțile cerului prin care curge șiroaie, lumina. Veniți deci să contemplați această lumină care traversează cerurile cerurilor. Nimeni, nici chiar Ilie, nu a urcat până în acel cer, ci numai Acela care a spus clar: „Nimeni nu urcă la cer decât Fiul Omului care este din cer”. Bunul păstor, care a lăsat în munți cele 99 de oi, adică îngerii, pentru a veni să caute oia pierdută, o aduce astăzi pe umerii Săi și strigă: Părinte, Eu am găsit oia pe care șarpele a îndus-o în eroare. Pe căile rătăcirii, Eu am văzut-o murdărată de noroiul păcatului, Eu am salvat-o prin mana Atotputerniciei Mele, Eu am ridicat-o îndată, îndemnat de dragostea inimii Mele, Eu am spălat-o în Iordan, parfumată cu ungerea Duhului Meu. Acum, înviață, iată-Mă, Eu îți ofer Ție acest dar vrednic de Tine, oia găsită”.

Trad. de Pr. drd. Aurel Pavel

SF. AMBROZIE DE MILAN — PÂINEA VIEȚII —

„Când te apropii de Sfântul Jertfelnic, îngerii se minunează, căci se realizează atunci deplin ceea ce ai primit odată cu Sfântul Botez”.

Proorocul David se ruga zicând: „Stropi-mă-vei cu isop și mă voi curăți, spăla-mă-vei și mai vărtos decât zăpada mă voi albi” (Ps. 50, 8). De ce oare zicea așa?

Pentru că zăpada este albă, dar imediat ce se topește devine noroi. Dacă păstrezi bine ceea ce ai primit (la botez), harul curăției va dura de-a pururea.

Ai venit așadar cu sufletul

inșet la altar.

Ai venit dorind să primești de

acici cel mai mare dar.

Ți-ai lăsat păcatele tale și te-ai

umplut de har.

Te-ai apropiat de altar. Dar

poate ai zis: „Această pâine este

una obișnuită, o pâine de fiecă-

re zi”.

Da, aceasta era, adică o pâine

obișnuită mai înainte de a fi spu-

se cuvintele de sfințire.

După aceea îndată, această pâine

simplă a devenit Trupul lui

Hristos. Cum? Prin ce cuvinte?

Prin cuvintele lui Hristos.

Într-adevăr toate celelalte pe care le-ai auzit rostindu-se mai înainte sunt cuvintele preotului; preamărirea lui Dumnezeu, rugăciunile pentru credincioși și altele.

Dar când e vorba să se săvârșească Preasfânta Taină (Euharistia) preotul nu folosește propriile lui cuvinte. Repetă cuvintele lui Hristos. Cuvântul lui Hristos e cel care săvârșește taina.

Ce este Cuvântul lui Hristos? E acela prin care s-au zidit toate. „Un Cuvânt al Domnului a fost spus și s-a zidit cerul. Cu un Cuvânt al Lui s-a făcut pământul, marea și toate cele dintr-nsa”.

Vezi deci ce putere are Cuvântul lui Hristos!

Deci dacă există o asemenea putere în Cuvântul lui Hristos, încât din cele ce nu erau să fie zidit universul, cu cât mai creator este Cuvântul prin care să se prefacă o materie în altceva decât ceea ce a fost înainte.

Îți spun că înainte de sfințirea darurilor, nu era Trupul lui Hristos, dar a devenit atunci când s-au repetat cuvintele Lui. A zis și s-a făcut.

Și tu înainte de Botez ai fost cufundat în păcatele tale cele vechi dar după Taină ai devenit un om nou.

Cunoaște deci că pâinea și vinul se prefac în Trupul și Sângele lui Hristos prin Duhul Sfânt.

Fii cu luare aminte: Toate cuvintele care precedează și explică instituirea Tainei (Împărțășeniei) sunt ale evanghelistului. Dar cuvintele: „Luați, mâncați... și beți dintr-acestea toți...”, sunt însăși cuvintele lui Hristos. Ce zice oare Apostolul despre participarea noastră la Sf. Jertfă: „Să se cerceteze însă omul pe sine și așa să mănânce din pâine și să bea din pahar” (1 Cor. 11, 28) și „ori de câte ori veți mânca această pâine și veți bea din pahar moartea Domnului vestiți până când va veni” (1 Cor. 11, 26).

Deci dacă mărturisim moartea Lui, mărturisim și iertarea păcatelor noastre.

Trebuie deci întotdeauna să primim Trupul și Sângele Domnului întru iertarea păcatelor.

Cel ce păcătuiește mereu, trebuie tot mereu să alerge la acest leac al mântuirii.

Fie ca Harul Domnului să fie de-a pururea cu voi”.

Tradus de

Ierod. Visarion Bălțat

Act sinodal la sfințirea Marelui Mir 1996

În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, Treimea cea întrut tot Sfântă de o ființă și nedespartită - Amin.

Luând aminte că în curgerea anilor din urmă viața religioasă a cunoscut deosebite sporuri duhovnicești, iar lucrarea sfințitoare a Bisericii la care s-a întrebuintat Sfântul și Marele Mir, care s-a sfințit în anul 1993, spre folosul și creșterea duhovnicească a credincioșilor, a făcut ca acesta să se apropie de sfârșit, Sfântul Sinod al Bisericii noastre a hotărât ca potrivit rândurilor îndătinate și dreptului ei de Biserica Autocefală să porceadă din nou la pregătirile necesare pentru Sfințirea Marelui Mir în anul 1996.

Drept urmare, în zilele de luni, marți și miercuri din această Săptămână Mare, în Paraclisul Mănăstirii Antim din București, cu săvârșirea slujbei cuvenite săvârșită de către I.P.S. Mitropolit NESTOR al Olteniei, P.S. Episcop Vicar TEODOSIE SNA-GOVEANUL al Arhiepiscopiei Bucureștilor și P.S. Episcop Vicar GHERASIM PUTNEANUL al Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, împreună cu un sobor de preoți și diaconi s-au preparat ingredientele și s-a pregătit Marele Mir pentru sfințire.

Iar astăzi, 11 aprilie, în Sfânta și Mareă Joi din Săptămâna Sfințelor și Măntuitoarelor Patimi ale Domnului nostru IISUS HRISTOS, din anul 1996, când facem și pomenirea Sfântului Ierarh CALINIC de la Mănăstirea Cernica, potrivit rânduielii dintotdeauna a Bisericii Ortodoxe, atestată documentar și pe pământ românesc la anii 1513, 1642, 1670, 1707, 1882 și de șaptesprezece ori în cei 110 ani de la autocefalie.

Noi, TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, împreună cu înalt Prea Sfințitul Mitropolit și Arhiepiscopii, cu Prea Sfințitul Episcopii, cu Prea Sfințitul Episcopii Vicari Patriarhali, și cu Prea Sfințitul Episcopii Vicari și Arhieri Vicari, membri ai Sfântului Sinod, pornind în procesiune religioasă de la Reședința Patriarhală, ne-am adunat în Biserica „SFÂNTULUI SPIRIDON-NOU” din București și în cadrul dumnezeieștii Liturghii a Sfântului Ierarh VASILE CEL MARE, cu puterea, cu lucrarea și prin pogorârea harului Prea Sfântului și de viață dătorului Duh, am săvârșit SFINȚIREA MARELUI MIR, care se va folosi la întărirea în Duhul Sfânt a credincioșilor creștini prin Taina Mirungerii ca pecete a darului Sfântului Duh și la sfințirea, prin ungere, a noilor biserici și a antimenselor de la parohii și mănăstirilor din cuprinsul Eparhiilor Patriarhiei Române din țară și de peste hotare.

Această sfințire a MARELUI MIR a avut loc acum pentru a optprezece oară în de Dumnezeu păzita Biserica Ortodoxă Română după recunoașterea ei, în anul 1885, ca autocefală, de către celelalte Biserici Ortodoxe autocefale surori, în frunte cu Patriarhia Ecumenică din Constantinopol, și pentru a treia oară în cei 10 ani de la alegerea și înscăunarea Prea Fericitului Părinte TEOCTIST ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. La această slujbă de sfințire a MARELUI MIR au fost de față consilierii patriarhali și mitropolitani, profesori de teologie, călugări, călugărițe și credincioși.

Cuvântul de învățătură a fost rostit de înalt Prea Sfințitul Sa, înalt Prea Sfințitul DANIEL Mitropolitul Moldovei și Bucovinei.

Spre aducere aminte s-a înscris acest ACT SINODAL în „Condica Sfântă a Sfântului Sinod al Bisericii Autocefale Ortodoxe Române”, semnându-se de noi, Ierarhii, care am participat la săvârșirea acestei dumnezeiești slujbe.

Într-un cuget înălțăm calde rugăciuni către Bunul și Milostivul Dumnezeu, cel în Treime laudat.

Președintele Sfântului Sinod,
† TEOCTIST
PATRIARHUL BISERICII
ORTODOXE ROMÂNE

Vechimea vieții mănăstirești la români

Se afirmă, în general, că existența și organizarea vieții mănăstirești la poporul român este târzie și ea ne-ar fi venit prin intermediul slavo-bizantin. Realitatea lucrurilor însă este cu totul alta, nereștinută până în prezent de istoriografia românească.

În Transilvania, Maramureș și Banat avem un număr însemnat de toponime, unele Râmeț sau Rimeț și altele Remetea, Rimetea, Remeț. Din primul grup fac parte: Râmeț, Râmeț-Brădești, transcris în maghiară Remete-Bredesty, Râmeț-Cheia, Râmeț-Olteni, Râmeț-Poleni, Râmeț-Valea Inzelului, Râmeț-Valea Mănăstirii, Râmeț-Valea Uzei (toate în jud. Alba), Râmeț-Sat sau Pleșa, Cheia Râmețului și Râpa Râmețului sau Mănăstirea (tot în jud. Alba). Din al doilea grup: Remetea (în jud. Alba, Bihor, Harghita-Mureș), Remetea Chioarului (Maramureș), Remetea Lungă (Timiș), Remetea Mare (Timiș), Remetea Mică (Timiș), Remetea Oașului (Satu Mare), Remetea Pogănici (Caraș-Severin). Pe Rimetea sau Gura Râmeții (Bistrița-Năsăud), Remeți (Bihor, Maramureș), Remeți pe Someș (Maramureș). Se susține că toponimele respective au la bază maghiarul remete (= pustnic, sihastu, călugăr) (Coriolan Suciu, Dicționar istoric al localităților din Transilvania, II, București, 1967, p. 80; Iorgu Iordan, Toponimia românească, București, 1963, p. 245; idem, Dicționar al numelor de familie românești, București, 1983, p. 392; N.A. Constantinescu, Dicționar onomastic românesc, București, 1963, p. 139). Această lucrare se susține și în Dicționarul limbii române (DLR). Se impune o precizare etimologică.

Mai întâi reținem toponimele asociate: Râmeț-Valea Mănăstirii, Râpa Râmețului sau Mănăstirea,

care ne indică vechi așezări monahale, anterior, rămase în tradiția orală a poporului din aceste locuri.

În limba română, cuvântul râmeț (s.m.), pl. râmeți, vine din latinul eremitus, din eremita, -ae, provenit din limba greacă eremitis (singular -a-erem, din eremita (Erimia = loc solitar, desert). Prin afereza lui e- inițial neaccentuat, cu trecerea următorului e- din eta (-η-) în -ă-, înaintea unei consoane nazale, provocată de -r- precedent, cu deschiderea lui -i- neaccentuat în -e- și cu asibilarea lui -t- latin + e, i în -ț(i), cuvântul ne vine în limba română din epoca dacoromană, sec. II-VI. În italiană avem romito din eremita. Cuvântul românesc râmeț a fost imprumutat și în maghiară, remete, ca și zembeta, din românescul sămbăta, din lat. sambatha (Al. Rosetti, Istoria limbii române, București, 1986, p. 386). Procesul a fost deci invers: remete provine din râmeț, și nu râmeț din remete. De aici rezultă concluzia că toate toponimele menționate: Remetea, Remeți, Rimetea, la început s-au numit și ele Râmeț(i) și, cu timpul, au fost maghiarizate. Se cunoaște că în Transilvania avem un proces intens de maghiarizare a multor nume de familie și de toponime românești.

Episcopul Teotim al Tomisului, pe la sfârșitul secolului al IV-lea și începutul secolului al V-lea, a elaborat o scrisoare specială adresată eremiților (singuraticilor) și cenobiților (cei care trăiau viața monahală în comun în mănăstiri) din Scythia Minor (Dobrogea) (I. G. Coman, Scriitori bisericești (Continuate în pag. a 2-a)

Pr. prof. I. Ionescu

Infracționalitatea – o problemă de nerezolvat?*

Cred că e potrivit să încep această expunere cu o referire la titlul însuși.

Infracționalitatea... Cuvântul definește situația de existență a infracțiunii. Fără vreun calificativ anume: dacă e vorba de infracțiuni mai multe sau mai puține, mai mult sau mai puțin grave. În mintea noastră însă, cetățenii din România sfârșitului de secol XX, termenul implică astfel de calificative. Auzindu-l sau folosindu-l ne gândim la o situație în care infracțiunile sunt multe, mult prea multe, și adeseori extrem de grave. Și dacă ridicăm astăzi această problemă este pentru că simțim că nu se mai poate astfel. Că e urgent să facem ceva spre a stăvilii cât de cât infracționalitatea în care pare înarmată cu totul societatea noastră.

Dar ce este infracțiunea. Vom spune simplu că infracțiunea este încălcarea legii, abaterea de la lege.

Care lege? Cred că esența întregii probleme este implicată în această întrebare.

S-ar putea răspunde simplu: legile de stat. Infracțiunea este încălcarea legilor de stat.

Pentru ce însă sunt încălcate atât de mult aceste legi - și, bineînțeles, nu am în vedere numai infracțiunile și infractorii calificați ca atare? În lipsa cvasigenerală de respect față de legi, nu discernem, oare o problematizare a legilor înseși? Nu e acesta un semn clar că cetățenii nu mai recunosc în legile care li se impun Legea, cu majusculă, acea categorie filozofică desemnând tipuri de relații esențiale, necesare și generale între oameni? Și nu mă refer numai la cetățenii certați cu legea. Ci, în general, la membrii societății. Știm cu toții - și încă foarte bine - cât preț aveau în conștiința cetățenilor României legile epocii ceaușiste. Încălcarea multora dintre ele nu aducea nici celor mai buni vreo muștrare de conștiință. Deoarece erau legi împotriva dreptății și chiar împotriva firii. Furtul, de pildă, era furt, dar nu și furtul din avuții obștești. Preoții dezlegau cu destulă ușurință un astfel de păcat.

Din păcate, situația nu este mai bună în epoca pe care o numim - cu mai multă sau mai puțină dreptate - postcomunistă. Ba chiar, în unele privințe, discrepanța dintre legislația de stat și Lege este și mai acută. Se vorbește mult, de pildă, de

gravul compromis privind statutul legal al homosexualității. Și pe drept cuvânt. Cvasitotalitatea cetățenilor români nu s-au simțit nicidecum reprezentați de către parlamentarii care au votat acest compromis. Ba chiar se simt grav amenințați de o astfel de lege, care - dată fiind mai ales legătura între homosexualitate și SIDA - apără așa-zisul „drept” al unei infime minorități cu punerea în pericol a sănătății - nu numai morale - și a vieții unui întreg popor. Cum să respecti o astfel de lege? Cum să-i bagi în cap românului cu cel mai elementar bun simț că sodomia ține de comportamentul decent și acceptat?

Ce să mai spun de legea care face din uciderea unui nevinovat un fapt ce ține de cotidianul cel mai obișnuit? Am în vedere, desigur, faptul strigător la cer că uciderea pruncilor nenăscuți este, în societatea românească ce se vrea în bună parte și creștină, un act absolut legal. Această îngrozitoare violență și elementară lipsă de respect față de ființa umană, cu atâtea milioane de victime nevinovate - de fapt, majoritatea pruncilor acestui neam -, explică foarte bine de ce atâtea socotesc normală violența și încălcarea drepturilor elementare ale semenilor lor.

Am dat aceste două exemple care sunt, desigur, și cele mai frapante. Dar câte altele nu mai sunt? Așadar, există cazuri în care divorțul dintre legea de stat și Legea morală este de un flagrant strigător la cer. Iar faptul că atâtea dintre cetățenii nu se simt obligați nicidecum în conștiința lor la respectarea legilor de stat are drept cauză principală tocmai acest divorț. Căci simțul moral este sădit în ființa umană de Creatorul Însuși. Și chiar cei mai răi infractori nu sunt cu totul lipsiți de lumină conștiinței. La această lumină trebuie să facem apel dacă dorim cu adevărat să găsim soluția infracționalității. Ori, un astfel de apel rămâne absolut neconvingător atâtea vreme cât legile societății contravin Legii dumnezeiești.

Căutând să stăvilim infracționalitatea, trebuie să

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Vasile Mihoc

* Conferință ținută la Casa de cultură din Sibiu, 16 mai 1996.

SFÂNTUL IRINEU

2. Învățătura

Sfântul Irineu a fost cel din urmă dintre creștinii care au cunoscut pe discipolii Apostolilor. El a ascultat pe Sfântul Policarp și și-a însușit învățăturile lui, Policarp fiind cel din urmă dintre discipolii Apostolilor. Astfel se leagă firul generațiilor creștine, păstrându-se în mod complet și exact învățătura Domnului predată de Sfinții Apostoli. Sf. Irineu a activat foarte mult în ogorul Bisericii creștine: a fost misionar la popoarele celtice, a luptat foarte mult pentru menținerea bunei înțelegeri și unității în sânul aceluiași Biserici, mai ales în disputa cu montaniștii și prin discuțiile privitoare la data serbării Paștilor, a combătut pe eretici. Prin această complexă și strălucită activitate, el face legătura dintre Orient și Occident. Dar pe lângă aceste însușiri el a fost și un scriitor de seamă: a fost polemist, apologet și comentator al Sfinței Scripturi. Activitatea lui Irineu se poate rezuma în două cuvinte: a distruge gnosticismul și a pus bazele teologiei creștine. S-a ocupat de originea ereziilor, în special a celei gnostice, a prezentat doctrina falsă pe care aceasta se bazează și i-a opus învățătura cea adevărată a religiei creștine. Cu acest prilej ne-a dat și stiri importante despre erezii - oameni și doctrine - și ne-a formulat complet doctrina creștină. Irineu cunoștea gnosticismul atât din studiile proprii cât și din lucrările lui Hegesip și Sf. Iustin Martirul și Filozo ul. El l-a combătut atât de temeinic încât toți cei care au venit după el, începând cu Tertulian l-au folosit ca izvor. A opus monoteismul, dualismului gnostic. Are marele merit de a fi expus doctrina creștină pe baze scripturistice. El se ocupă de adevărul credinței și spune că el se află numai în Biserica. Biserica este păstrătoarea învățăturii Domnului, alături în cele două testamente: „Unde este Biserica, acolo este și Duhul Sfânt și unde este Duhul Domnului acolo este Biserica și tot harul: Duhul este însă adevărul, învățătura adevărată este numai aceea pe care o dă ierarhia, care este descendentă de la Sfinții Apostoli”.

Sf. Irineu este un important martor al dezvoltării noțiunii Sfinței Tradiții. Garanția păstrării nealterate a învățăturii Apostolilor în Biserica o vede, ca și Hegesip, în succesiunea neîntreruptă a episcopilor, urmașii Apostolilor. De aceea el și dă un tabel de succesiune a episcopilor și accentuează în mod repetat legăturile sale cu părinții apostolici și a acelora, la rândul lor, cu Apostolii. Arată că „toți cei ce vreau să afle adevărul să ia în considerare tradiția apostolică în lumina întregă, în toate bisericile”, și „putem enumera pe cei instituți de către Apostoli, episcopi în biserici și pe urmașii lor până la noi, nimeni dintre ei n-a învățat așa ceva ce ne învață gnosticii”. Pe lângă moștenirea din urmaș în urmaș, care dă episcopilor harisma ade-

(Continuare în pag. a 2-a)

Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu

(Urmare din pag. 1)

vărului, altă garanție a nealterării tradiției apostolice este comunicarea între ele a Bisericii. Prin această comunicare Biserica întreagă devine păstrătoare infailibilă a Sfintei Tradiții. În privința comunicării între ele a bisericilor, Roma deține recordul, fiind capitala lumii, în care vin oamenii din toate colurile imperiului, deci din toate bisericile, prin urmare în ea găsești todeauna mărturisii la tradiția apostolică cea păstrată de întreaga Biserică. Unii dintre romano-catolici au încercat să susțină că Sf. Irineu se referă aici la primul papă, dar istoricii bisericești și patologi de seamă arată că nu poate fi vorba de așa ceva. Spre exemplu Aimé Puech scrie că „el află credința adevărată la fel de garantată și în celelalte biserici apostolice... și cum el pe lângă spirit împăciuitoare avea și tărie de caracter, n-a ezitat în două împrejurări, unde a crezut util să dea acest lucru, să dea lecții de modestie episcopului Romei, în loc să se supună orbește voinței acestuia”. (O împrejurare este cea a discutării serbării Paștilor, iar alta cu ocazia călătoriei la Roma în 177).

Scrierile Noului Testament le numește Irineu, Sfântă Scriptură, separându-le de Sfânta Tradiție și așezându-le alături de cele ale Vechiului Testament, atât în privința caracterului inspirat, cât și în puterea de demonstrare a adevărului credinței. El are deja format canonul Testamentului Nou, dar se pare că a om's din el epistola către Evrei și a așezat în locul ei Păstorul lui Herma. În loc de a vedea o dificultate în coexistența celor patru evanghelii, pe alocurea diferite, dar toate patru adevărate și necesare, el vede în aceasta un plan divin, pe care caută să-l justifice astfel: „Evangeliile sunt patru și nu pot fi nici mai multe și mai puține de patru, pentru că patru puncte cardinale există și patru vânturi principale și Biserica răspândită peste tot pământul, având drept stâlp și firmament Evanghelia și duhul vieții, trebuie să aibă patru stâlpi care distribuiesc în toate părțile nestrăciune și viață omenirii. Cuvântul își are sediul pe heruvimi și heruvimii sunt patru. Cele patru Evanghelii corespund simbolurilor: leului (Ioan), Vișelului (Luca), Omului (Matei) și vulturului (Marcu). Și altă armonie descoperim, când ne gândim că Dumnezeu a făcut cu omeneia patru legăminte: unul cu Adam, înainte de potop, altul cu Noe, după potop, al treilea cu Moise prin Lege, al patrulea care înnoiește omenirea și o recapitualează în sine, prin Evanghelie, care ridică pe oameni, înaripându-i până la cer”. Dă știri prețioase despre originea Evangheliilor, în special stirea că Evanghelia lui Marcu a fost scrisă după moartea Sfinților Apostoli Petru și Pavel.

Învățătura Sfintei Scripturi și a Sfintei Tradiții, o află rezumată în Simbolul Credinței, ce se cerea, probabil, de la catehumenii care cereau botezul și de la străinii care cereau comuniunea, și pe care el îl numește „canonul (regula) adevărului”, și-l expune ca, „credința într-un singur Dumnezeu, Tatăl atotfăcător, care a creat cerul și pământul și marea și toate câte sunt într-însule; și într-un singur Hristos Iisus, Fiul lui Dumnezeu carele s-a întrupat pentru mântuirea noastră; și în Duhul Sfânt, carele prin profeți a prezis planul și venirea și nașterea din Fecioară și palima și învierea din morți și înălțarea cu trup cu tot la cer a puternicului Hristos Iisus Domnul nostru și revenirea Sa din cer în gloria Tatălui Său pentru a recapitula toate lucrurile și a învia tot trupul întregului neam omenesc, pentru ca tot genunchiul în cer și pe pământ și sub pământ să se plece în cinstea lui Hristos Iisus, Domnul, Dumnezeuul Mântuitorului și Regele nostru, după voința Tatălui celui nevăzut, ca toată limba să-l mărturisească, iar El să judece drept toate lucrurile, să trimită în focul de veci și îngerii vinovați și apostoli, și omenii cei fără de lege, necredincioși, mișei și hulitori; iar celor drepti și sfinți ce l-au ținut poruncile și au stăruit în a-l iubi, unii de la început, alții de la pocăirea lor să le dea și darul Său nestrăciunos, viață și glorie veșnică. Ia binevestea și credința ce a primit Biserica, precum v-am mai spus și pe care deși împrăștiată în toată lumea, ea o păstrează cu grijă, ca și cum ar lucra într-o singură casă și o crede în mod egal, ca și cum ar avea un singur suflet și aceeași inimă și o predică și învață și transmite în perfect acord, ca și cum n-ar avea decât o singură gură. Da, limbile sunt diverse în lume, dar tradiția și credința e una și aceeași și în Bisericile din Germania și în Iberii și între celți și în Răsărit și în Egipt și în Libia și în mijlocul lumii. Precum soarele cel creat de

SFÂNTUL IRINEU

Dumnezeu e unul și același în lumea întreagă, așa și predicarea adevărului strălucește peste tot la fel și luminează pe toți oamenii care vreau să aungă la cunoașterea adevărului.”

Acest simbol de credință cuprinde toate punctele învățăturii bisericești. Explicându-l împotriva gnosticilor, Irineu a contrbut mult la progresul teologiei, alături de apologeti și chiar, întrecându-i în punctele care au fost atacate de gnosici. În privința Sfintei Treimi el nu dezvoltă o învățătură completă, ca Antenoragor sau Teofil. Trebuie subliniat, totuși, exprimarea clară de către Irineu a credinței în perihoreza persoanelor Sfintei Treimi: „Fiul e în Tatăl și poartă în sine pe Tatăl”. Ceea ce a trebuit să dezvolte Irineu împotriva gnosticilor, a fost mai mult raportul lui Dumnezeu cu lumea, decât raportul persoanelor divine întreolaltă. Gnosticii căutând soluții la problema originii răului, afirmă că lumea (în care este prezent răul) n-a fost creată de Dumnezeu ci de un om numit Demiurg, și acela fiind el însuși imperfect, a pus și răul în lume. Irineu accentuează identitatea Creatorului lumii cu Dumnezeuul suprem, iar originea răului o explică astfel: „Dumnezeu e singur perfect și atotperfect, atotperfectiunea Lui exclude perfectiunea altor ființe alături de El, deci creaturile Sale sunt în mod necesar imperfecte, imperfectiunea lor se reduce însă în starea lor originală numai la libertatea voinței, care includea în sine posibilitatea de a alege răul. Răul, deci nu este ceva substanțial ci o modalitate de a utiliza libertatea voinței.

Analizând istoria răului în lume, dezaprobă pe Tatian care negase mântuirea lui Adam. Împotriva, primul om mântuit, primul om pe care-l are în vedere activitatea mântuitoare a lui Iisus Hristos e Adam. Toată istoria lui Iisus nu este decât opusul istoriei lui Adam; însăși opera de mântuire o numește Irineu, recapitulare, considerând pe Iisus ca al doilea cap al omenirii, în locul lui Adam căruia șarpele i l-a tăiat în rai. Printr-o femeie a venit căderea și tot printr-o femeie vine și mântuirea. Fecioara Maria, prin ascultarea ei, repară neascultarea feciorelnicelei Eva. Adam nu a rezistat ispitei în rai, de aceea a căzut și pentru a-l repara greșala, Iisus se expune ispitei diavolului în pustii și îi rezistă, etc... Irineu este convins că păcatul lui Adam a fost săvârșit într-o zi de vineri, deoarece vinerea a și fost răscumpărat pe cruce. Asemănarea cu Dumnezeu pe care a pierdut-o Adam la cădere, era posesunea Duhului Sfânt pe care ni l-a dat iarăși Iisus Hristos. Păcatul lui Adam îl moștenim cu toții cei născuți din sămânța lui, de aceea se practică, zice Irineu, botezul copiilor.

Fiindcă gnosticii atacau realitatea trupului lui Iisus, Irineu a trebuit să lămurească și dogma hrisologică și dogma euharistică. Pornind tot de la problema răului și admitând că răul este ceva inerent materiei, preexistente din veci alături de Dumnezeu, gnosticii nu admiteau că Hristos, eonul salvator ar fi putut avea trup compus din materie, suportul răului, ci ziceau că trupul său era numai aparent, deci ireal (docheism) și nu ne-a mântuit prin patimile acestui trup, ci pr'n împărțirea gnozei, a cunoștinței adevărate. Trupul fiind din materia rea, nici învierea trupului nu o admiteau gnosticii, de aceea și învierea o argumentează Sf. Irineu.

Pornind de la constatarea că și gnosticii, fiind creștini, deși eretici, celebrău și consumau Sfânta Euharistie, Irineu combate teoria despre răutatea materiei provocându-se chiar la Sfânta Euharistie și arată că chiar Sfânta Euharistie are în compoziția sa un element material, pământesc, pâinea și vinul, care prin rucăciunea care se rostește asupra lor se prefac în trupul și sângele Domnului. Dacă materia ar fi rea, nu s-ar folosi la Sfânta Euharistie.

Tot provocându-se la Sfânta Euharistie susține Irineu și credința în învierea trupurilor, zicând că dacă trupurile nu vor învia, de ce mănâncă trupul Domnului?

În privința trupului lui Hristos, Irineu pe lângă relevarea pașagilor din Sfânta Scriptură care atribuie lui Hristos slăbiciuni și manifestări corporale evidente, precum și argumente pauline despre necesitatea întrupării, accentuează și scoate în evidență ca centru al operei de mântuire îndumnezeirea omului, ceea ce nu se poate realiza fără ca Dumnezeu Fiul să nu ia asupra Lui întreaga natură omenească, inclu-

siv trupul. Dar și concepând mântuirea ca recapitulare, ca substituirea lui Hristos în locul lui Adam în calitatea de cap al omenirii se pretinde, ca să l se admită lui Hristos omenitatea întreagă și trupul real omenesc.

Vorbind despre cele trei persoane ale Sfintei Treimi care formează divinitatea perfectă, arată că Fiul este născut din veci din Tatăl (unii au căutat să vadă un fel de subordinaționism în privința Fiului, dar Irineu nu face acest lucru, el bazându-se pe expresiile evanghelice și pauline). Sfântul Duh este numit înțelepciune. El este acela care înlesnește omului apropierea de Dumnezeu. Iisus Hristos este Dumnezeu adevărat și om adevărat. Cele două firi sunt unite într-o singură persoană. Iisus Hristos este mântul orul omului și sfințitorul. Și la problema mântuirii prin Iisus Hristos, am văzut că Irineu arată și rolul Fecioarei Maria. El aseamănă pe Iisus cu Adam și pe Fecioara Maria cu Eva. Adam și Eva ne-au adus păcatul în lume, Iisus și Fecioara Maria ne-au spălat de el. Irineu afirmă că Fecioara Maria este mama lui Iisus Hristos. Admite, la fel ca Sf. Ignatie și Sf. Iustin, fecioria Născătoare de Dumnezeu. Vorbind despre rău spune că nu este opera lui Dumnezeu, ci efectul libertății dat omului la creare. Despre ingeri spune că nu au trupuri. În problema antropologiei (vorbind despre om), are părere dihotomică. Sufletul este nemuritor și creat de Dumnezeu. Nu cade în preexistențialismul lui Origen. Am văzut că în privința cultului vorbeste despre botez, pocăință și euharistie. Botezul este apa cerească prin care ne unim cu Hristos. Mai mult se ocupă de euharistie. Ea este trupul și sângele lui Hristos. Vorbeste despre rolul rugăciunii în mântuire. Învață că învierea trupurilor este garantată prin Euharistie: „Câtă vreme ea este hrană și pentru trup, înseamnă că noi vom învia”. În privința eshatologiei are însă o gresăală, este hiliast. Face aceași, poate împotriva gnosticilor care negau învierea, prin faptul că materia este rea.

Rezumând, putem spune că Irineu a fost un creștin adevărat și un om cult. A luptat foarte mult pentru păstrarea credinței creștine, a scris împotriva ereticilor, formulând teologia creștină. A arătat rolul tradiției în menținerea adevăratei învățături, a dezvoltat învățătura despre Sfânta Treime, s-a ocupat de om și de problema răului, a prezentat Tainele ca mijloc de mântuire, a mărturisit învierea și mântuirea noastră. Într-un cuvânt Sfântul Irineu este părintele teologiei creștine în Occident. El a tras o adâncă linie între creștinism și gnosticism.

Vreme este a face Domnului...

Duminica a doua a Sfântului și Marelui Post al Paștilor, Duminică închinată Sf. Ierarh Grigorie Palama, pentru credincioșii ortodocși greci de la Biserica Sf. Nicolae Pevkakion din Atena în general și pentru membrii comunității românești din Atena în special, a fost un prilej de mare și aleasă bucurie. În această zi, a primit dumnezeiescul har al preoției, P.C. Diacon Dr. Ilie Frăcea, fost ani în șir slujitor al acestei biserici, fiind primul preot român hirotonit în Grecia de către un ierarh grec, bineînțeles cu aprobarea Sfântului Sinod al B.O.R.

Sf. Liturghie arhierască a fost săvârșită în impunătoarea biserică parohială de către P.S. Petru, episcop auxiliar al Arhiepiscopiei Atenei, din încredințarea S.S. Arhiepiscop Serafim înconjurat de

un ales sobor de preoți și diaconi între ei și clericii români aflați la studii în Atena.

În cadrul Sf. Liturghii înainte de hirotonia întru preot, P.S. Episcop Petru a rostit un cuvânt ocazional adresat noului candidat și credincioșilor prezenți în număr foarte mare la Sf. Slujbă, după care a rostit cuvântul îndătinat, cum se obișnuiește în Biserica Greciei, noul hirotonit. Pornind de la cuvintele Psalmistului, pe care le rostește diaconul la începutul Sf. Liturghii, „vremea este a face Domnului...” (psalmul 118, 126), P.C. Pr. Ilie Frăcea a evidențiat în cuvinte calde și emoționante crâmpene din activitatea Sfinției Sale ca bursier și diacon timp de 16 ani neîntre-

(Continuare în pag. a 3-a)
Arhid. Visarion Dumitru Bălțat

(Urmare din pag. 1)

definim corect infracțiunea. Iar definiția corectă a acesteia este cea pe care o dă Sf. Apostol Ioan Teologul în prima sa Epistolă sobornicească: „Oricine savârșește păcatul savârșește și nelegiuirea (sau: călcarea legii), și păcatul este nelegiuirea (călcarea legii)” (I In 3, 4); și tot el zice mai departe: „Orice nedreptate este păcat” (5, 17).

Așadar: păcatul este nelegiuire, adică infracțiune; și invers: nedreptatea, adică nelegiuirea sau infracțiunea, este păcat.

Sunt valabile aceste ecuații pentru ceea ce definește legislația noastră de stat drept infracțiune? Din păcate nu. După legislația noastră numai unele păcate sunt și infracțiuni. Iar alte păcate, chiar foarte mari, nu numai că nu sunt infracțiuni, dar apar chiar drept recomandabile și sunt încurajate pe toate căile. Pe aceia dintre ascultătorii prezenți care sunt și educatori - dar și pe toți ceilalți, și mai ales pe cei care sunt părinți - îi întreb dacă-și dau cu adevărat seama cât de adâncă este prăpastia spre care duce copierea cu atâtea dezinvoltură în educația din școlile noastre a unor tipare proaste de alitudine. Din păcate se găsec și educatori care-și fac o vocație din a-i educa pe copiii incredințării lor pentru, de pildă, libertinajul sexual, anticoncepțional și avort. Fapte, desigur, permise de lege. Ce contează că, pornit pe această pantă, tânărul astfel educat va încerca să înlăture obstacolele care-i stau în calea împlinirii „idealului” spre care a fost îndrumat? Violul - și violența de orice fel - înșelăciunea și furtul - căci poftele cer bani, foarte mulți bani - vin ca de la sine în viața tânărului astfel „educat”. Stărnește-i omului pofța și l-ai și făcut infractor. Sf. Iacov zice: „Pofta, zămisind, naște păcat, iar păcatul, odată savârșit, aduce moarte” (Iac 1, 15). Da, nimic mai puțin decât moarte, moartea veșnică, consecința ultimă a păcatului, adică a infracțiunii corect înțeleasă. Și, mai departe, Sf. Iacov scrie: „De unde vin războaiele și de unde certurile dintre voi? Nu, aște, de aici: din poftele voastre. Pofțiți și nu aveți; uciideți și pizmuțiți și nu puteți să dobândiți ce doriți; vă sfâdiți și vă războiți...” (Iac 4, 1-2). Poftele trușesti nu trebuie nicicum stărnite și încurajate. Însuși termenul „educație” implică ideea stăvilirii pornirilor rele și deprinderii înfrânării. „Grija de trup să nu o faceți spre pofte”, zice Sf. Apostol Pavel (Rom 13, 14).

Dar să revenim la cuvântul Apostolului Ioan: nu numai unele dintre păcate sunt nelegiuri, ci toate păcatele. Mi-aduc aminte de ce-mi povestea un judecător credincios. Pe când Părintele Arsenie Boca se afla încă la Mănăstirea Sămbăta, acest judecător s-a dus să-l caute acolo. Părintele l-a întâmpinat cu aceste cuvinte: „Ești un infractor, domnule judecător!” Il califica astfel pentru un păcat care nu era oprit de legile de stat. Aceste cuvinte reflectă același mare adevăr formulat de Sf. Ioan Teologul: anume că orice păcat face din cel ce-l savârșește un infractor. De la acest adevăr trebuie să înceapă lupta împotriva infracționalității.

Toată lumea este de acord că în această luptă educatoriul au rolul esențial. Reprimarea infracțiunii cu ligi oricât de aspre și cu mijloace polițienești oricât de bine puse la punct nu vor putea avea decât rezultate parțiale. Înăbușită parțial și temporar - prin aceste mijloace, infracționalitatea nu numai că va subzista într-o mare - prea mare - măsură, dar va fi mereu gata să-și regenereze capetele-i de balaur, tăiate, cu atâtea zadarnice efort, de paloșul justiției.

Vorbind de educatori și de rolul lor împotriva

Infracționalitatea - o problemă de nerezolvat?

infracționalității, vom recunoaște cu toții, desigur, rolul Bisericii. Însuși faptul că un preot a fost invitat să se exprime asupra unei teme ca aceasta reflectă această recunoaștere a rolului educativ al Bisericii.

Înainte însă de a vorbi de rolul Bisericii, aș dori să precizez ce se înțelege prin Biserica. Socotesc necesar acest lucru deoarece stăruie o gravă confuzie în această privință. Biserica nu sunt numai clericii Bisericii, ci toți membrii ei, clerici și credincioși, și, ca atare, responsabilitățile bisericești revin și unora și altora, chiar dacă în grade diferite. Pentru ca Biserica să-și poată îndeplini rolul ei - inclusiv rolul ei educativ - este nevoie să fie puse în lucrare toate forțele ei. Noi, cu toții, ca unii care suntem chemați să trăim plenar calitatea noastră de credincioși ai Bisericii. Acest lucru implică și rolul nostru - care, repet, este al tuturor - de a promova Legea dumnezeiască. Pentru aceasta însă, va trebui să abandonăm mentalitatea care este comună atât de multora dintre noi că Evanghelia și exigențele ei morale trebuie luate în seamă numai din când în când și că, în nici un caz, ele nu se potrivec vieții sociale. Am citit undeva despre o întâmplare ce s-a petrecut în parlamentul englez la sfârșitul secolului trecut. Un parlamentar a luat cuvântul spunând că guvernul englez ar trebui să țină seama mai mult de legile evanghelice în politica pe care-o aplică în colonii. Replica unui alt parlamentar a fost aceasta: „Vai de Imperiul Britanic dacă vom începe să ne facem politica după Evanghelie”. La scurtă vreme s-a dovedit însă că a fost vai de Imperiul Britanic tocmai pentru că cei care l-au condus n-au vrut să țină seama de Evanghelie; acest imens Imperiu colonial nu mai este demult decât o amintire și, pentru popoarele care s-au eliberat de sub jugul lui, a rămas, în cea mai mare parte, o tristă amintire. Democrațiile actuale sunt, încă și mai mult decât Anglia de atunci, victime ale aceluiași false perspective.

La întrebarea din titlu nu există decât un singur răspuns: da, cu mentalitatea păcătoasă ce pare a ne fi devenit o a doua natură și recurgând mai departe la mijloacele de până acum, oricât de mult le-am perfecționat și oricât de mulți bani s-ar cheltui în acest scop, infracționalitatea va rămâne o problemă de nerezolvat.

Rezolvarea se cuprinde într-un singur cuvânt: pocăință, *metanoia*. Așa cum o definea Sf. Policarp chiar în clipa în care se afla în fața morții martirice (prin ardere pe rug, în stadionul din Smirna), pocăința nu înseamnă a te schimba din bine în rău, ci din rău în bine. Societatea românească postrevoluționară se aruncă însă cu capul înainte în prăpastia sinucigașă a unei *antimetanoia*. Căci numai așa poate fi denumită schimbarea din rău în mai rău care caracterizează viața societății noastre în momentul de față.

Biserica poate să facă enorm în lupta împotriva infracționalității dacă-și ia în serios misiunea ei de promovare a pocăinței. Dar Biserica poate face acest lucru prin concursul tuturor celor care se consideră membri ai ei. De la guvernanți și parlamentari - cei cu frică de Dumnezeu, bineînțeles, și cu un cât de elementar simț creștin, care să le aducă aminte că vor da seama de tot ceea ce au făcut în fața judecării dumnezeiești - și până la credinciosul cel mai umil, pentru toți este de cea mai mare actualitate și urgență de a afla calea pocăinței, adică a schimbării mentalității, cugetelor și faptelor noastre de la rău la bine, de la nesocoti-

rea lui Dumnezeu și a Legii Sale, la întoarcerea la El și la ascultarea de cuvântul Său.

Să fie clar: infractori nu sunt numai cei ce se află în spatele gratiilor închisorilor. Cei care calcă legile sunt, desigur, vinovați. Dar în ce mare măsură sunt ei înșiși victime ale altor infractorii! Marii infractori sunt toți cei care au adus țara la sapă de lemn, care au promovat minciuna și corupția, făcând astfel hoți și cerșetori din o bună parte a acestui popor. Marii infractori sunt cei care, cu o totală lipsă de responsabilitate și de multe ori pe jumătate adormiți, votează legi imorale. Marii infractori sunt acei educatori și doctrinari care, lepădându-se de Cel pe Care Sf. Iustin Martirul și Filozoful îl numea Pedagogul, adică de Domnul și Mântuitorul Iisus Hristos, propovăduiesc întinericul, iar nu lumina. Marii infractori sunt părinții care nu dau copiilor lor începutul înțelepciunii, adică frica de Dumnezeu.

Cum să lupți împotriva unui monstru cu atâtea capete? O astfel de luptă întrece, desigur, puterile noastre, cum întrece orice puteri omenești. Ca creștini ar trebui însă să știm că această luptă nu este numai a noastră. Ea este în primul rând a lui Hristos, singurul Care l-a bătut pe diavol și toate neîntirile, poftele și răutățile lui. Pocăința înseamnă astfel nu numai adoptarea unei doctrine morale, ci intrarea în comuniune cu Hristos și primirea harului Său, prin care vom fi biruitori asupra ispitei și a păcatului. Vechii lumi păgâne, măcinată de o imoralitate comparabilă cu cea a lumii noastre, Biserica de la început i se opunea ca o societate fundamentată pe Evanghelie și plină de puterea și lumina harului. În fața acestei forțe

Vechimea vieții mănăstirești la români

(Urmare din pag. 1)

din epoca străromână, București, 1979, p. 193—194).

Avem dovada existenței eremiților pe teritoriul țării noastre înaintea folosirii termenilor de monah, călugăr sau mănăstire. Cuvintele paleocreștine dacoromane: *râmet(i)*, *râmeti* au fost acoperite și înlocuite cu timpul de cuvintele venite prin filiera slavo-bizantină: *călugăr* (caloghiros), sl. *kalugeru*, și *mănăstire* (monastirion), sl. *monasty* I. Tot prin filiera slavo-bizantină, după secolele IX—X, ne-au venit în limba română și *schit* (schitis, schiti, schitos), sl. *ski'h* (= mănăstire mică și sinuratică), și *schimnic*, *sihastru* și *sihastră*, din *sihastis* (= călugăr, solitar) și *sihastra* (= călugăria, singuratică), și locuința lor numită *sihăstrie* (din — *sihastirion*, — *sihastiria*).

În vechile noastre *râmeții* dacoromane, rîdicate prin păduri și prin munți pentru a fi ferite din calea năvălirilor, au rezidat și piscipii dacoromani, iar în unele *râmeții* au fost și sedii episcopale, pîscipii, cum o dovedește până astăzi mănăstirea *Râmeții*, din jud. Alba, așezată într-un loc rețas și pitoresc pe valea Geogailului, unde, în 1978, pe strada al doilea de pictură din biserică, ce datează din prima jumătate a secolului al XIV-lea, a fost identificat numele arhiepiscopului Ghelassie, anul 1376 și numele meșterului zugrav, Mihail de la Crișul Alb (M. Manolache, *Mănăstirea Râmet*, București 1975; C. Coambes, în RMI, 1930, I, p. 80—90). Arhiepiscopul Ghelassie a fost trăitor în Râmeții, prin care

spirituale, păgânismul a fost silit să cedeze. Astăzi suntem confrunțați cu un neopăgânism nu mai puțin putred decât cel vechi. Salvarea e să i se opună o Biserică tot atât de curată și tot atât de hotărâtă în a lua partea lui Hristos împotriva lumii de păcat. Și, repet, prin Biserica înțeleg nu numai clerul, deși responsabilitatea acestuia în ce privește *metanoia* ocupă un rol principal.

Atunci Biserica, prin membrii ei mari și mici, va fi prezentă peste tot unde se frământă aluatul vieții neamului. La toate nivelele se va resimți, prin lucrarea ei, puterea și lumina cuvântului și a harului lui Hristos. Nu e același lucru că, ici și colo, câte un preot harnic aduce pe câți poate la pocăință și că unii credincioși fac ce pot în familiile și în jurul lor pentru promovarea adevărului evanghelic sau că fundamentele înșeși ale statului și ale societății vor fi reasezate pe temelia de neclintită a învățăturii lui Hristos.

Vrem să depășim starea de infracționalitate? Să scoatem Biserica din rolul ei de cenușareasă și să-i dăm locul care i se cuvine în viața neamului: în educația din școli, la toate nivelele, și în educația societății, în general, prin toate mijloacele, ca și în formularea și votarea legilor. Chiar un licăr de voință de a-l primi pe Hristos și harul său în viața noastră personală și socială ne va determina pe fiecare dintre noi să facem tot ce putem în împlinirea acestui ideal.

Redevenind instrumente ale harului și regăsind valorile Evangheliei, vom birui păcatul-infracțiunea, astfel încât și pentru noi va putea zice Sf. Ioan Teologul, ca și pentru creștinii din vremea sa: „Vă scriu vouă, părinților, pentru că ați cunoscut pe Cel ce este de la început. Vă scriu vouă, tinerilor, fiindcă ați biruit pe cel viclean” (I In 2, 13).

se înțelege atât locașul monahal, cât și trăitorii lui, în sec. XIV-lea, devenit sediu arhiepiscopal pentru românii ortodocși din Transilvania și care va fi avut în jurisdicția sa și alți ierarhi, cu sedile episcopale în *râmeții*, care nu ne mai sunt cunoscute în prezent.

Vechile Râmeții românești au fost și centre de rezistență românească și în ele s-au scris și s-au copiat numeroase manuscrise, care erau puse la îndemâna țăranilor, pentru învățarea scrisului și ci-titului românesc. Cunoaștem o asemenea Râmeție între Feldru și Ilva Mică, jud. Bistrița-Năsăud, aproape de *Gura Râmeții*, în care, în secolul XVII și XVIII s-au scris și s-au copiat numeroase manuscrise, care a dăinuit până la 24 ianuarie 1768, când locuitorii din Feldru, adunați la porunca vîscolone-lui Enzenberg au hotărât mutarea ei în sat, deoarece, ca toate mănăstirile din păduri, se spunea că ajunseseră cuiburi de hoți, adică cuiburi de rezistență românească (Z. Păclășanu, în *Cultura creștină*, XIII, 1919, n. 7—8, p. 158).

Ceea ce au reprezentat pentru istoria poporului român din Transilvania *râmețiile* lui, contaminate mănăstiri, ca și Biserica românească, a evidențiat-o, clar P.P. Panaitescu: „Nu trebuie însă să trecem cu vederea faptul istoric de primă importanță că Biserica și mănăstirile „au ținut” neamul românesc în fața încercărilor de destrămare ale stăpînirii catolice străine în Transilvania. Biserica Ortodoxă Română din Transilvania, cea populară, și cea cnezială, au păstrat coeziunea românilor față de străini” (P.P. Panaitescu, *Introduce e la istoria culturii românești*, București, 1969, p. 332).

Sfinții Împărați CONSTANTIN și ELENA

Activitatea misionară a apostolilor lui Hristos a dat un mare avânt operei de răspândire a creștinismului în toată lumea cunoscută pe atunci. Dintru început, s-a vădit caracterul universal al religiei creștine, îmbrățișată fiind de toate popoarele pământului. Timp de aproape 300 de ani însă creștinătatea a avut de înfruntat prigoana, din partea autorității de stat, ura și disprețul din partea păgânătății. Pentru credință și dragostea față de Hristos, creștinii au răbdut cu tărie chinurile, pe nedrept venite asupra lor. Acesta a fost specificul vieții creștinilor, din întregul perioadă al istoriei Bisericii, care a ținut până în anul 312, când asupra creștinismului au început să răzbată razele binefăcătoare ale dreptății. Este darul ce s-a revărsat asupra Bisericii creștine prin Constantin cel Mare, venit la conducerea imperiului roman.

Constantin c. M. a fost fiul lui Constanțiu Clor, care a domnit peste Britania, Galia și Spania. De la tatăl său a moștenit, în anul 306, domnia peste aceste trei mari provincii ale imperiului roman, precum și blândețea față de creștini. De la mama sa, Elena, convertită la creștinism pe la anul 313, a moștenit dragostea față de creștinism. Bunele sale simțăminte față de creștinism și le-a dovedit Constantin în data în care a proclamat împărat și a manifestat chiar mai multă blândețe și bunăvoință față de creștini, decât tatăl său.

La finele perioadei I, imperiul roman l-a avut ca suveran pe Constantin, împreună cu coregenții și cu pretendenții, care erau în număr de cinci. Pe toți aceștia, Constantin i-a înălțat rând pe rând: Italia, ca prefectură, cu diecezele: Italia de miazănoapte, Italia de mijloc și de miazăzi și Africa septentrională, era sub stăpânirea lui Maxențiu, care era un mare prigonitor al creștinilor. În anul 312, Constantin a avut război cu Maxențiu, rivalul său la imperiu și era foarte îngrijorat, căci forțele adversarului său erau cu mult mai numeroase decât forțele proprii. Euseviu, părintele istoriei Bisericii, în scrierea sa „De vita sanctissimi imperatoris Constantini” relatează, că însuși Constantin l-a asigurat cu jurământ, că încă pe drum fiind, înainte de începerea luptei, ziua în amiaza mare, i s-a arătat pe cer deasupra soarelui, o cruce strălucitoare, pe care se puteau citi cuvintele: „tuto nica”, în traducere latină: „in hoc signo vinces” (= în acest semn vei învinge). În noaptea următoare, în vis, i s-a arătat Hristos, sfătuindu-l să facă acest semn creșterea ca steag de război. Acestea sunt confirmate și de un alt contemporan, anume Lactanțiu, autorul cărții „De mortibus persecutorum”, care menționează, că împăratul Constantin s-a convertit, ca urmare a unui vis. De îndată, împăratul Constantin a poruncit să se confecționeze un steag, pe vârful căruia să se fixeze crucea, în forma monogramei lui Hristos. Semnul crucii a fost fixat pe coiful și scutul său, precum și pe ale ostașilor. În lupta dusă împotriva lui Maxențiu Constantin a ieșit biruitor. Maxențiu, refugindu-se, s-a înecat în Tibru. Constantin a intrat apoi biruitor în Roma. Când Romanii i-au ridicat o statuie, Constantin a cerut să i se pună în mână o lance în formă de cruce, cum era cea de pe vârful steagului de război.²

La puțin după aceasta, în anul 313, în Mediolan (Milan), împăratul Constantin, împreună cu Liciniu, care stăpânea asupra părții de răsărit a imperiului roman, a dat edictul de la Milan, prin care s-a acordat libertate tuturor religiunilor și implicit deci și religiei creștine. Prin acest edict s-a pus capăt persecuțiilor împotriva creștinilor. Li s-a acordat creștinilor deplină libertate de cult și s-a dispus restituirea bunurilor ce le-au fost răpite mai înainte. Mare a fost bucuria închinătorilor lui Hristos, care — după atâtea prigoane și umiliri — și-au dobândit libertatea mult dorită.

De la anul 313, Constantin și Liciniu, ambii prieteni ai creștinilor, au rămas împreună părtași la sceptrul imperiului roman. Până în anul 316, ei au viețuit în bună înțelegere, mai ales că după înălțarea de la Milan, ei au devenit cumnați. Liciniu își avea reședința în Nicomedia, iar Constantin în Mediolan. Datorită geloziei, însă, contrar lui Constantin, care îi favoriza pe creștini, Liciniu a trecut de partea păgânului și a luat măsuri împotriva creștinilor; i-a îndepărtat din dragătorii și din armată. Le-a impus ostașilor să aducă jertfe zeilor păgâni. Au avut loc atunci martirii în masă. Pentru refuzul de a sacrifica zeilor, la Sevasta, în Armenia, 40 de soldați creștini au fost ținuiți toată noaptea spre 9 martie, în iezer înghețat, după care trupurile lor înghețate au fost arse. Biserica noastră a închinat ziua de 9 martie sf. 40 de mucenici din Sevasta.

Ca urmare a nerespectării rescriptului de la Milan și a prigonirii creștinilor, Constantin a pornit război împotriva lui Liciniu. Biruința a fost a creștinismului împotriva păgânismului. Liciniu învins a fost făcut prizonier. În anul 323, prin înălțarea lui Liciniu, s-a marcat începutul monarhiei și victoria creștinismului în imperiul roman.

Constantin c. M. a procedat treptat pentru decretarea creștinismului ca religie de stat. De aceasta a beneficiat din 312, Apusul, unde stăpânea Constantin, iar din 323 a beneficiat întreg imperiul. Alături de alte legi protectoare pentru Biserica creștină, Constantin a rânduit ca în întreg imperiul, ziua de duminică să fie respectată ca zi de sărbătoare și de odihnă. Constantin a îndemnat pe supușii săi să abandoneze păgânismul și să treacă la creștinism. Păgânii le-a respectat totuși libertatea de cult. A interzis însă oracolele și sacrificiile publice de animale. Au fost dărâmate templele în care se practica un cult imoral. Cei convertiți la creștinism s-au bucurat de favoruri, iar cetăților creștine li s-au acordat privilegii. Împăratul Constantin a dispus să li se împartă creștinilor săraci: grâne, bani și pământ. S-a îngrijit de întreținerea clerului, scutindu-l de dări și de prestații. A favorizat construirea de biserici. Pentru că în Roma păgânismul își avea rădăcini adânci și puternice în anul 326, împăratul Constantin a mutat capitala în vechiul Bizanț, pe care — după numele său — l-a numit Constantinopol. Aici a construit biserici și palate mărețe, care au constituit podoaba noii capitale a imperiului.

Împăratul Constantin a conferit creștinilor cele mai multe servicii publice. Le-a asigurat episcopilor o situație respectabilă și le-a acordat jurisdicție civilă. Cei impricinați puteau să pertracheze procesele lor și înaintea episcopilor. A depus interes pentru înmulțirea de copii ale Sf. Scripturi și s-a interesat de apianarea disputelor religioase. Personal a intervenit pentru convocarea sinodului de la Niceea, din anul 325. La acest sinod, pentru întâia dată, a fost reprezentată întreaga Biserică creștină. „Adunarea sfinților de la Niceea”, cu drept cuvânt a fost considerată de Atanasie, părintele ortodoxiei, ca fiind stâlpu de temelie și statuia ridicată de Biserica lui Hristos pentru biruința credinței împotriva „ereziei”.³

Între marile acțiuni desfășurate de împăratul Constantin și care vin să confirme titulatura de „cel Mare”, se constituie și întărirea liniei dunărene de hotar a imperiului; a fortificat principalele puncte de sprijin ale acesteia din nordul Dunării: Drobeta, Sucidava și Daphne. În timpul lui s-a construit valul de apărare, cunoscut sub numele de „Brazda lui Novac” (lung de circa 700 km), care taie în două câmpiile Olteniei și Munteniei, de la Ilinova (pe Dunăre, în aval de Turnu Severin), până la Barboși (lângă Galați), care apăra regiunile recucerite de la nordul Dunării.⁴

În toate activitățile creștinești pe care le-a întreprins, împăratul Constantin a avut cel mai sincer și devotat sfătuitor și ajutor în persoana pioasei sale mame, împărăteasa Elena. La fel ca și fiul său, a procedat și împărăteasa Elena, la Ierusalim și Betleem, unde și-a avut domiciliul, din anul 326, până la obștescul său sfârșit, în anul 330. A sfătuit și a sprijinit înălțarea de biserici frumoase la Locurile Sfinte. Ei îi revine meritul de a fi aflat crucea pe care a fost răstignit Mântuitorul Hristos pe culmea Golgoței. Prin săpăturile efectuate acolo, au fost descoperite trei cruce, dintre care, printr-o minune efectuată, s-a adevărit care este crucea Mântuitorului. Pe aceasta a luat-o și a așezat-o la loc de sfințenie, în biserică. Biserica Sfintei Învieri, din Ierusalim, este o ctitorie a împăratului Constantin, zidită pe sfântul mormânt al Mântuitorului. Ea a fost sfințită în anul 335.⁵

Cu inima sa întru totul devotată creștinismului, împăratul Constantin a rămas până aproape de moarte catehumen (adică învățat care primește instrucție despre credință). În perioada I era cunoscut procedeul de care uzau unii convertiți de a amana botezul un timp îndelungat, chiar și până aproape de moarte. Intenția le era de a se pregăti cât mai conștiincios pentru botez sau ca prin botezul efectuat la finele acestei vieți să se curățească de toate păcatele săvârșite și astfel, curățiti de toate păcatele să treacă în cealaltă viață. Împăratul Constantin a justificat amânarea botezului pe motivul de a fi furat dorința să se boteze în Iordan, dar multe treburi ale statului l-au împiedicat de a se duce acolo.⁶ El a fost botezat, în anul 337, la Nicomedia, de către episcopul Euseviu, al acestei localități, care era și ruda sa. Împăratul Constantin a trecut la cele veșnice, în vârstă de 60 de ani, purtând încă haina albă pe care o purtase la botez, cu două zile înainte, în duminica Rusaliilor.⁷

Biserica creștină ortodoxă este recunoscătoare pentru multe și marile binefaceri pe care împăratul Constantin cel Mare și mama sa, împărăteasa Elena, le-au adus creștinismului și pentru răspândirea lui în lume. Datorită acestei vrednicii, egalată cu cea a apostolilor, ei au fost trecuți în rândul sfinților, considerați fiind „împărați întocmai cu apostolii”. Pomenirea lor este serbată an de an în ziua de 21 mai.

În icoanele noastre, sf. împărați Constantin și Elena sunt reprezentați de o parte și de alta a sfintei cruci a lui Hristos, sf. Constantin în stânga, iar sf. Elena în dreapta; ea ține mâna dreaptă pe crucea pe care a aflat-o și a predat-o Bisericii.

În trecutul apropiat, o mică parte din lemnul acestei cruci a fost adusă pe pământul Patriei noastre, prin bunăvoința și osteneala unor călugări athoniți și a făcut înconjurul spațiului nostru carpatodanubian. Poposind din loc în loc, Românii dreptmăritori, cu evlavie s-au închinat cinstiului lemn al crucii, aievea sfințit prin însuși scump sângele Domnului Hristos.

Prof. Petru Dumitreasă

1. Popovici E., Istoria bisericească universală, trad. de A. Miropescu, vol. II, ed. II-a, Mănăstirea Cernica, 1926, p. 1—2.
2. Ibidem, p. 11—12.
3. Stănescu G. G., Eusebiu al Cesarei, Cluj, 1940, p. 11.
4. Dicționar enciclopedic român, al Academiei Române, vol. I, București, 1962, p. 763.
5. Stănescu G., op. cit., p. 14.
6. Popovici E., op. cit., p. 14.
7. Stănescu G., op. cit., p. 26.

Preot prof. univ. dr. Mircea Păcurariu, DICȚIONARUL TEOLOGILOR ROMÂNI, Editura Univers Enciclopedic, București, 1996, 501 p.

Editura Univers Enciclopedic a oferit, de curând, iubitorilor literaturii teologice, o lucrare de excepție. Ea se intitulă DICȚIONARUL TEOLOGILOR ROMÂNI și a fost elaborată de P. C. Pr. prof. univ. dr. **Mircea Păcurariu**, specialist în Istoria Bisericii Române, decanul Facultății de Teologie „Andrei Șaguna” din Sibiu.

DICȚIONARUL... — unicat în literatura teologică românească — reprezintă un eveniment editorial de însemnată deosebită, prin intermediul căruia toți cei ce iubesc și slujesc adevărul pot afla că, de-a lungul vremii, un număr de peste 700 smeriți slujitori ai Bisericii Române (ierarhi, profesori de teologie, profeți folcloriști, istorici, copisti de manuscrise, renumiți tipografi, ziariști, prozatori etc.) și prin ei însăși această instituție divin-umană, s-au aflat totdeauna în mijlocul neamului românesc, pentru luminarea și propășirea căruia și-au dedicat toate energiile creatoare, de-a lungul întregii lor vieți.

Dând cuvântului „teolog” o largă accepțiune, autorul prezintă bibliografia celor mai de seamă teologi români ortodocși (inclusiv a celor din Basarabia, Bucovina și din diaspora românească din America) și greco-catolici (care au activat în Transilvania până la 1948).

Din lungul șir al acestora, se cuvine a aminti pe cei care s-au impus și au rămas în conștiința neamului românesc, care le-a acordat dintotdeauna cuvenită recunoștință și cinstire. Aceștia sunt: Macarie, Coresi, Lavrentie, Anastasie Crimca al Moldovei, Varlaam al Moldovei, Simion Ștefan al Transilvaniei, Dosoftei al Moldovei, Antim Ivireanul al Ungrovlahiei, Mitrofan de la Buzău, Efreim și Eftimie de la Rădăuți, Chesarie de la Râmnic, Chesarie de la Buzău, Filaret II al Ungrovlahiei, episcopul Damaschin Dascăl, Dosoftei Filitti al Ungrovlahiei, și Andrei Șaguna al Transilvaniei, care au înscris pagini nepieritoare în istoria culturii românești; Teotim al Tomisului, Ioan Casian, Dionisie Exiguul, Nicodim de la Tismana, Ilie Iorest și Sava Brancovici, mitropoliți ai Transilvaniei, mitropolitul Petru Movilă al Kievului, Paisie Velicicovschi, Gheorghe de la Cernica, sf. Calinic de la Cernica, sfinți și smeriți ierarhi și călugări, apărători și propovăduitori ai dreptei și strămoșești noastre credințe ortodoxe, Inochentie Micu Clain, Ioan Lemeny, Vasile Moga, Roman Ciorogariu și Vasile Mangra, ierarhi luptători pentru drepturile și libertățile politice, sociale și religioase ale românilor transilvăneni; Miron Cristea, Nicodim Munteanu, Justinian Marina, Iustin Moiseșcu și Teoctist Arăpașu, patriarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, din lunga pleiadă de dascăli de teologie, la loc de înaltă cinste se află: Nicolae Bălan (ajuns apoi mitropolit al Ardealului, marcantă personalitate a Bisericii noastre), Irineu Mihălcescu (ajuns mitropolit al Moldovei), Nicolae Dobrescu, Eusebiu Popovici, Vasile Gheorghiu, Vasile Tarnavski, Vasile Ispir, Vasile Găină, Ioan Gh. Savin, Iosif Iuliu Olariu, Teodor M. Popescu, Petre Vintilescu, Ioan Lupăș, Silviu Dragomir, Grigorie Pișculescu (Gala Galaction), Nicolae Colan (mitropolit al Ardealului), Dumitru Stăniloae, Dumitru Belu, Teodor Bodogae, Ștefan Lupșă, Dumitru Călugăr, Spiridon Căndea, Sofron Vlad, Nicolae Neaga, Isidor Todoran, Ioan Zăgrean, Nicolae Mladin (mitropolit al Ardealului), Nicolae Corneanu (azi Mitropolit al Banatului), Liviu Stan, Emilian Vasilescu, Ene Brăniște, Mircea Chialda, Ioan G. Coman, Ioan Rămureanu, Nicolae Chișescu.

Scriș într-un stil atrăgător, DICȚIONARUL... constituie o lectură plăcută și instructivă pentru toate categoriile de cititori și totodată o bogată sursă de informații și un indispensabil instrument de lucru pentru cercetătorii vastului domeniu al științei teologice. Este o lucrare a cărei reeditare se impune, fiind așteptată cu deosebit interes.

Diacon Pavel Cherescu

Monahismul Anglican

Trecut și prezent Scurt istoric. (I)

În cadrul Bisericilor Creștine, un rol deosebit de important l-a avut și îl are Monahismul creștin. Dacă studiem cu atenție Istoria Bisericii, vom observa că aceasta se împletește continuu cu Istoria Monahismului Creștin, acesta din urmă fiindu-i parte integrantă.

Monahismul creștin a cunoscut perioadele sale de înflorire și de maximă dezvoltare, dar și perioade mai puțin faste, a avut urcări și s'agnări, uneori și scăderi, dar a continuat să existe.

Despre monahismul răsăritean și apusean, în speță cel ortodox și cel catolic s-au scris multe cărți, studii și articole. Spun aceasta având ca matoră o vastă bibliografie. Mai puțin s-a scris, în special la noi în țară, despre o ramură a monahismului apusean, aceea a monahismului anglican.

Poate nici un alt tip monastic, vorbind aici de cel apusean, nu a avut parte de o istorie mai zburcumată, de momente de glorie și decădere, de înflorire și de interdicție totală de a mai exista, așa cum a avut-o monahismul anglican.

Studiul monahismului Anglican este benefic pentru a completa golurile de percepție ale anglicanismului la noi, goluri datorate lipsei de informații. Studiind monahismul anglican, istoria sa, putem avea o imagine corectă de ansamblu asupra realității anglicane, asupra problemelor sale actuale. Iar cum o înțelegere corectă duce la o abordare a unui dialog de pe poziții mult mai bine de înțeles, acest studiu implică și o doză ridicată de responsabilitate.

Reforma în Anglia a însemnat o lovitură de grație dată în primul rând, ca efecte, monahismului. Deși acest efect este mai puțin vizibil la o primă vedere, copleșit fiind de ruptura cu Biserica Romei, nu înseamnă că a fost mai puțin important. Ordinele monahale au fost suprimate, iar

mănăstirile au dispărut încetul cu încetul, proprietățile lor fiind vândute marilor seniori, slujbașilor politici și negustorilor, de către regii Angliei.

Apocope nimeni nu s-a ridicat în sprijinul monahismului, nici chiar restul Bisericii. Timp de secole, clerul secular îi socotise pe călugări drept rivalii săi, care îi lua veniturile, îi făcea concurență în oficierea slujbelor și s'idau jurisdicția episcopului. Ordinele cosmopolite, care erau la fel de izolate de cler ca și de partea mai progresistă a lumii laice, și care căutau protecție la Roma, nu puteau supraviețui după ce spiritul naționalist și-a asumat, cu seriozitate, sarcina creării unei biserici englezești.

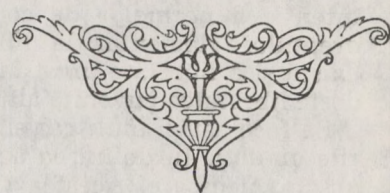
În această Biserică episcopii și-au păstrat locul, cu prea puține schimbări formale sau legale.

Astfel monahismul va dispărea din viața și de pe scena politico-spirituală a Angliei pentru o lungă perioadă de timp. Această perioadă a fost întreruptă de unele lucrări sporadice și încercări timide de revigorare a monahismului în cadrul Bisericii Anglicane.

Așa cum am mai spus, poate unul dintre cele mari victime ale Reformei în Anglia a fost monahismul și aici mă refer la părțile sale bune, la idealurile întemeietorilor săi.

Monahismul în Anglia își va reveni sub o altă formă, după aproape trei sute de ani, dar niciodată la strălucirea, importanța și locul pe care le-a avut în Anglia, vreme de secole.

Teomona Pahomie Mățău
Mănăstirea Brâncoveanu

Vreme este a face Domnului...

(Urmare din pag. a 2-a)

rupți în această biserică. Sfinția Sa a evocat cu pietate numele mitropolitului de piosă amintire Nicolae Mladin al Ardealului de la care a primit darul diaconiei și al venerabilului profesor de la Facultatea de Teologie din Sibiu, în special al regretatului P. Prof. Dr. Teodor Bodogae, fost titular al Catedrei de Bizantinologie.

După otpustul Sf. Liturghii o mică agapă frățască oferită de parohie a adunat laolaltă pe toți participanții la acest eveniment. Conform obiceiului — în Biserica Sf. Nicolae din Atena se săvârșesc în fiecare duminică și sărbătoare două Sf. Liturghii — la sfârșitul celei de-a doua, P. C. Pr. Dr. Ilie Frăcea a fost prezentat și

credincioșilor aflați la cea de-a doua slujbă, prilej cu care a rostit și un scurt cuvânt de învățătură.

Menționăm faptul că P. C. Sa este doctor în teologie al Facultății de Teologie din Atena, specialitatea Bizantinologie și acum urmează în scurt timp să-și susțină al doilea doctorat al P. C. Sale în filosofie.

P. C. Sa are o contribuție activă în cadrul postului de radio al Bisericii Grecești, prezentând săptămânal emisiuni în limba greacă din viața și activitatea B.O.R.

Urăm părintelui doctor Ilie Frăcea multă sănătate și fericire și mult spor duhovnicesc în noua slujire la care prin voia Domnului a fost chemat.

RĂSPUNDEM CITITORILOR

D-lui Apreutesei Ioan — Bacău

Vom încerca să răspundem la multe probleme pe care le-ați ridicat.

1. Publicarea în „T.R.” a biografiei fiecărui ierarh al Sf. Sinod.

Dorim să vă spunem că oricine ar fi interesat să cunoască aceste biografii are posibilitatea să o facă achiziționându-și „Dicționarul teologilor români” editat de curând de pr. prof. dr. Mircea Păcurariu, decanul Facultății de Teologie de la Sibiu. Lucrarea costă 15000 lei și poate fi solicitată și prin poștă, la sediul Facultății, str. Mitropoliei nr. 20 Sibiu.

2. Explicarea unor termeni teologici mai pretențioși și mai puțin accesibili laicilor.

Propunerea e binevenită. Ne vom gândi la modalitatea de a soluționa acest desiderat.

3. Publicarea unor liste cu cărți, având caracter duhovnicesc, spre a-i pune în temă pe credincioși.

Ne vom conforma în numerele viitoare, solicitând Bibliotecii Arhiepiscopale astfel de liste.

4. Monografia câte unei mănăstiri.

Astfel de monografii au apărut, destul de frecvent, în anii trecuți. Vom relua, pe cât posibil ciclul monumentelor bisericești.

5. Publicarea unui ghid turistic al monumentelor și mănăstirilor.

Un astfel de ghid s-a publicat și poate fi procurat de la librăriile de carte bisericească din diferite localități.

6. Caracterul prea elevat, chiar pretențios al unor articole.

Marea diversitate a cititorilor ziarului nostru impune existența și a unor articole de acest fel. Din păcate, lungă perioadă a totalitarismului și ateismului a menținut departe pe cititorii laici de posibilitatea chiar și a unei minime instrucțiuni teologice. Statutul de cititor constant al ziarului nostru credem că va ajuta la depășirea neajunsului de a nu putea înțelege tot ceea ce se scrie în paginile sale.

7. Problema continuării articolelor dintr-o pagină în a'ta.

Lungimea articolelor, care din păcate depășește adeseori dimensiunile unui articol de ziar, determină situații nedorite ca cele menționate de Dvs.

Vom căuta să solicităm onorariilor colaboratori articole mai scurte, spre a asigura și o mai mare diversitate a fiecărui număr.

8. Lecții/e (catehezele) de religie să fie mai simple și mai accesibile cititorilor.

Se întâmplă ca lecțiile publicate de noi să fie destinate elevilor din clasele mai mari. Pentru elevii din clasele I—III, cum este nepotica Dumneavoastră, există manuale publicate. Suntem însă de acord cu Dumneavoastră că și aceste manuale ar putea suferi unele îmbunătățiri. De altfel, în învățământul laic se caută azi a se asigura alternativa alegerii între mai multe manuale pentru aceeași casă.

Vă mulțumim pentru interesul manifestat față de publicația noastră.

Pr. prof. D. Abrudan

Semnalăm... Semnalăm...

● „Spiritul constructiv al toleranței” se intitulează un editorial al D-lui prof. Aurelian Bondrea în revista **Opinia națională** (nr. 128, 1 aprilie 1996). Titlul ne spune tot și orice om cuminte nu poate decât să fie de acord cu ideea. De altfel ideea de a fi constructivă e cuprinsă în chiar conținutul noțiunii de toleranță. Toleranța nu poate fi decât constructivă, pozitivă, mijloc de coexistență în diversitatea care este o realitate ce nu poate fi negată. Diversitatea în nivel de cultură și între culturi, diversitatea biologică în calitatea însușirilor cu care te naști, diversitatea în tipul și timpul și locul societății în care te naști, într-o junglă sau într-un megalopolis ultracivilizat și așa mai departe. A se tolera reciproc în astfel de situații, e o datorie firească a oamenilor. A coopera în mersul spre un numitor comun de dezvoltare, prin mijloacele culturii și al parteneriatului economic, cu păstrarea specificului fiecăruia, e cât se poate de firesc.

Până aici toleranța e un concept și o normă firească, deci ușor acceptabilă. Morală. Există însă un prag dincolo de care toleranța devine inacceptabilă și imorală. Nici Dumnezeu nu e tolerant când se depășesc niște limite. Există iadul ca expresie a intoleranței divine. Iată de ce se impune întrebarea: **până unde merge toleranța?** Dacă o discutăm pur și simplu ca pe o noțiune scoasă din contextele posibile, ea își poate păstra calitățile și se poate defini pozitiv, dar dacă trecem la analiză, anumite diferențieri se impun cu necesitate. Altfel de ea se pot sluji toți nelegiuții care, în timp ce îi tratează pe alții cu intoleranță, sau comit de-a dreptul abuzuri și crime, cer pentru ei toleranță.

Noțiunea are nevoie prin urmare de, să zicem, traduceri de dicționar, nu atât cu privire la sensul cuvântului cât, mai ales, la sfera lui de cuprindere. A tolera diferențele naturale dintre oameni, a tolera moduri de gândire complementare dar oricum morale, a tolera anumite slăbiciuni recunoscute ca atare de cei care le au și înțeleg să le și îndrepte și nu să le transforme în norme morale, și altele asemenea, pot îndreptăți toleranța. Dar toleranța trebuie să-și definească precis limitele. Nu se pot tolera răul, crima, furtul, un mod de gândire nociv pentru alții și pentru societate, călcarea cu bună știință și cu rea intenție a normelor de conviețuire socială, națională, a dreptului elementar la libertatea bine înțeleasă. Căci există și o libertate prost înțeleasă. Libertatea care îngrește libertatea cuvenită altuia, nu e libertate.

Se face astăzi mult caz și nu fără justificare, de **drepturile omului**. În definirea acestor drepturi se fac precizări absolut necesare. Acestea sunt prevăzute într-o **Cartă** a-nume. Ele nu înseamnă dreptul la anarhie. Există o scară a acestor drepturi, deci pe nivele diferite, pornind de la cele mai elementare. Și cel condamnat pe orice termene, chiar și la moarte, mai are încă drepturi umane elementare.

Profesorul Aurelian Bondrea care ne-a prilejuit aceste scurte considerații, bineînțeles că observă și **paradoxul toleranței** sau al **intoleranței**. Citând din Yves Mény (**Politique comparée**, Paris, 1991, p. 22) arată că „**Trăim în plin paradox: pe de o parte libertatea, democrația, drepturile omului au făcut progrese considerabile, pe de altă parte asistăm la renașterea unor sentimente de ură ancestrală și primitive**”. E de la sine înțeles că **tolerarea** acestora din urmă ar fi un dezastru.

Iată așadar dilema toleranței. Trebuie mereu avut în vedere că nu **totul** se tolerează. Dar ar fi greșit să credem că nimic nu se tolerează. Aș zice, simplificând, că tot ceea ce nu lezează pe altul, în spirit de autentică obiectivitate, poate fi tolerabil. Altfel, se impun, cum spune profesorul A. Bondrea, **„măsuri juridice de asigurare a respectului legilor”**. Printre altele nominalizează câteva aspecte ale intoleranței, precum și unele criterii de judecată exclusiviste și unilaterale exprimate prin mass-media, având în vedere, desigur, presa, radio-ul, televiziunea, egoismul exacerbant care la un moment dat devin sursă de dezbinare și dezinformare. Față de acestea și cele similare lor, toleranța nu e chemată să opereze. Acestea trebuie combătute. Precum păcatele în domeniul religios!

● În aceeași revistă, alături de eseul profesorului A. Bondrea, Valentin Lipatti scrie despre terorism: **Terorismul — o boală fără leac?** Numește „**Brigăzile roșii**” din Italia, „**Cărarea luminoasă**” în Peru, ETA în Spania, IRA în Irlanda de Nord, „**Hamas**” și „**Jihadul islamic**” în Liban și Palestina. Valentin Lipatti identifică printre cauzele terorismului din Orientul Mijlociu, în primul rând **fundamentalismul islamic**, socotindu-l doctrină retrogradă, din aceasta izvorând **terorismul și crima organizată**.

Dacă ar fi să revenim la **Toleranță**, despre care am scris mai sus, ar trebui să observăm fără dubii și rețineri că isprăvile fundamentalismului islamic nu pot intra în categoria acțiunilor, a faptelor și a ideilor cărora ar trebui să li se aplice toleranța! Valetin Lipatti încheie cu o speranță: „**Să sperăm că întrând peste puțin timp în cel de al treilea mileniu, omenirea va izbuti ca violența și absurdul cărora terorismul le dă expresie, să nu se mai impună ca fenomene majore ale lumii contemporane**”.

Să dea Dumnezeu!

Dar aceasta se va întâmpla numai dacă secunda în care vom intra în mileniul al treilea, va provoca o mutație miraculoasă în modul de gândire al oamenilor și va însemna o supunere de tip nou față de legile morale creștine! Dacă vor rămâne „islamici”, probabil că va trebui să mai așteptăm un mileniu.

● Doamna Vera Maria Neagu notează în buletinul „Viața cultelor” (nr. 164 din 29 martie 1996) inițiativa

Ligiilor Culturale pentru Unitatea Românilor de Pretutindenți (președinte Dl. Victor Crăciun) de a ridica un Monument al Basarabiei la mănăstirea Cernica, unde își dorm somnul de veci basarabenii făuritori ai Unirii Basarabiei cu Țara la 27 martie 1918. Crucea care marchează locul a și fost sfințită de P. S. episcop Teofan Sinaitul, vicar patriarhal. S-au strâns cca 10 milioane de lei pentru Monument.

Pantelimon Halippa a fost prezent în catedrala din București la hirotonia mea în episcop (27 decembrie 1970) și, într-un moment de pauză în timpul slujbei, a strigat cât a putut de tare la cei aproape 90 de ani câți aveau atunci: „**Trăiască Basarabia!**” E înmormântat la Cernica. Tot acolo a fost reînhumat Ion Pelivan, adus de familie înainte de 1989, din Cimitirul de la Penitenciarul Sighet. I-am făcut slujba de înmormântare împreună cu foarte mulți preoți basarabeni, printre care: Vasile Țepordei, Gheorghe Cunesco, Anatolie Lefter, Sergiu Roșca, Dimitrie Balaure ș.a., toți oameni de cultură, autori de cărți, ziariști, profesori. O elită basarabească care se stinge cu durerea în suflute întru așteptarea întregirii Patriei!

● Un ierarh unit își începe Pastorală de Paști din anul acesta astfel: „**Paștile reprezintă trecerea lui Dumnezeu, dar și trecerea omului de la păcat la purificarea inimii, de la vicii la virtute**...” („Rondul”, Sibiu, 13 aprilie 1996, p. 4). Cred că e vorba de o greșală de tipar sau de o prescurtare a frazei, mai ales că fraza se continuă așa: „**prin efortul interior continuu, prin progresul spiritual, către binele etern, care este Dumnezeu**”. Din fraza așa cum a apărut în ziar, s-ar înțelege că „**Paștile reprezintă trecerea lui Dumnezeu, ca și (în ziar e „dar și” ceea ce e același lucru), trecerea omului, de la păcat la purificarea inimii, de la vicii la virtute**”. Nu se putea să se aibă în vedere trecerea lui Dumnezeu de la vicii la virtute! De ce o mai semnalăm? Pentru o eventuală îndreptare în caz de publicare într-un volum, după versiunea din ziar.

● Pastorală de Paști de la Sibiu (1996) a fost aleasă a fi în anul acesta în „**Topul Pastoralilor**”. O prezintă, frumos, dl. Sorin Dumitrescu. O și publică în întregime sub acest titlu. („**România liberă**” din 20 aprilie 1996, p. 2). A mai fost publicată, în întregime sau în parte, și de ziarele „**Tri-buna**” și „**Rondul**” din Sibiu, din zilele Sf. Paști și de „**Gazeta de Transilvania**” din Brașov („**Și a înviat din morți**”, p. 1, 13—14 aprilie 1996). Mulțumim!

● Mai sunt încă unii care, din neputința gândirii sau dintr-un confesionalism prost înțeles, acuză pe preoții ortodocși de cine știe câte ar fi făcut sub vechiul regim. De curând a apărut o carte la Cluj cu peste 1500 de nume de preoți ortodocși care au trecut prin închisorile comuniste. Am prezentat-o într-un număr din anul acesta al „**Telegrafului român**” („**Mărturisitori după gratii**”).

Răsfoind acum **Jurnalul** lui Mircea Eliade (vol. I, Buc., Ed. Humanitas, 1993, p. 556—557), de altfel citit la apariție, am regăsit câteva pagini pe care ar trebui să le citească neapărat denigratorii. Nu pot fi reproduse, așa că voi rezuma: Un preot ortodox în închisoare a fost azvârlit într-o zi de Paști într-un hărdău plin, ușor de imaginat cu ce, în celulele lipsite de cele mai elementare facilități, și obligat să facă „**Liturghie**” și să împartă colegilor de celulă... **horribile dictu** (ingrozitor de spus). Pe un altul l-au legat pe o cruce și îl coborau numai pentru a fi umilit, obligându-l pe ceilalți deținuți să-l profaneze în modul cel mai vulgar. Și alte cazuri reține Mircea Eliade din relatările unui **evreu** convertit la protestantism, Richard Wurmbbrand, de altfel personaj celebru în epocă și scriitor.

Et în „Arcadia” ego! L-am cunoscut f. bine pe Richard Wurmbbrand. Acum e în America. L-au răscumpărat frații lui, cu mult înainte de revoluția din 1989. Ai noștri, cu foarte puține excepții, au rămas să îndure „libertatea” aici, după eliberarea din închisori. Și unii mai îndură și azi suplicii din partea celor care pe atunci erau, fie torționari (cel puțin ideologici), fie indiferenți sau bine adăpostiți în mantale de conformism. Acum sunt, mai ales ei „eroi”. Poate că într-un fel sunt. Și cei de afară erau în închisoare. Preoții mai ales. Și nu numai ei. Dar celor închiși afară, parcă le-ar sta mai bine acum, dacă ar sesiza anumite diferențe între ei și cei închiși în celule și le-ar respecta tragediile. Așa ar câștiga și ei dreptul la respect.

La noi se întâmplă însă un fenomen cel puțin ciudat. Cei mai gălăgioși sunt cei care au fost închiși afară! Ceilalți, foștii deținuți, în celule cu hărdaie, bătuți și umiliți, se bucură că sunt liberi să stea cu coatele pe pervaz și să privească strada în mișcare. Și să ofteze sperând într-o lume mai bună, pe care ei n-o mai pot face pentru că sunt acum bătrâni. Am urmărit **Memorialul durerii** la televiziune. Înduioșător și dezolant. Liceenii, studenții de altă dată limpezi în credințele lor, viguroși și îndrăzneți, — cei mai în vârstă au murit — acum sunt bătrâni pensionari cu niște pensii simbolice. Cam câteva pâini și un kilogram de carne, pentru fiecare an îndurat în torturi și umilinte. O anumită decență le blochează dreptul de a striga și a cere. Ei au fost dintre cei care au știut doar să dea: iubire de Patrie și de libertate. Răspata va fi mai multă în ceruri! Aici, a spus cineva, nu eroii își arată ranele la colțuri de stradă, ci cerșetorii!

ANTONIE P.

A dispărut un mare patriot

În aceste zile, ale Învierii, s-a ridicat la Domnul sufletul lui Octavian O. Ghibu (n. 1912). Se spune, că de Paște cerurile sunt deschise. Se mai spune, că toți cei cărora Pronia le acordă șansa de a muri în acest interval pascal au ascensiunea mult mai ușurată, spre cerurile devenite acum accesibile.

Mai puțin contează, în astfel de momente, meritele culturale sau profesionale ale celui „mutat de la noi”: ele sunt cuprinse în opera scrisă ori vorbită: acum, important este faptul că un luptător a plecat dintre noi: puțină lume știe însă că acest om, sprinten și respectat, a stat la originea multor hotărâri importante ale Bisericii ortodoxe, influențându-i strategia față de instituțiile seculare și, de multe ori, ostile. Dar cel mai important, au pierdut ortodocșii și Biserica din Basarabia. Și, nu întâmplător, la Catedrala Mitropolitană din Sibiu, în afara de membrii familiei, rude, oameni de cultură, membrii Asociației ASTRA, reprezentanți ai Prefecturii Sibiu, prieteni, au ținut să ia parte și o delegație de intelectuali basarabeni, în frunte cu reprezentanți ai Președinției, Ministerului Culturii, bibliotecii „Onisifor Ghibu” (instituție creată de Octavian Ghibu, imediat după evenimentele din decembrie '89), Uniunii Ziariștilor și ai Uniunii Scriitorilor.

În cuvinte de rămas bun exprimate de: **Î. P. S. Dr. Antonie Plămădeală**, mitropolitul românilor ortodocși din Transilvania, conf. univ. dr. Dumitru Acu, președintele Asociației Astra, I. Strâmbeanu, scriitor din Basarabia, Nina Josu, poetă basarabească ș.a. au fost omagiate viața și activitatea rodnică a celui dispărut, calitatea sa de sfătuitor tainic al Prea Fericitului Teoctist (fiind și consilier al Patriarhului nostru), în problemele cruciale cu care s-a confruntat Biserica noastră, pe care a iubit-o, tot așa cum a iubit din inimă Basarabia.

Închei, prin a ruga pe cei ce l-au cunoscut și n-au putut participa la funeralii, să aprindă o lumânare, pentru sufletul său, înțelept și smerit, al celui ce a fost dr. Octavian O. Ghibu.

Șt. Munteanu-Săcele
secretar adm. al Asociației Astra

La mormântul Părintelui Marian

Pe 2 mai, una dintre aceste zile luminate de bucuria sfântă a Învierii lui Hristos, clopotele Bisericii Ortodoxe Buna Vestire din Dublin au sunat cu jale. Prin glasul lor de rugăciune, am participat la durerea despărțirii, în Codlea natală, de vrednicul preot slujitor, soț și părinte Aurel Marian, fiu al „Orașului florilor” de la poalele Măgurei.

Cu neputință este a cuprinde în câteva rânduri de gazetă, viața unui om, cu împlinirile și bucuriile ei dar și cu nereușitele și nu puținele ei lacrimi.

De aceea să luăm aminte măcar la câteva din darurile sufletești ale Părintelui Marian, care să ne fie pildă nouă și celor de după noi, într-o efectivă veșnică pomenire a lui.

A fost Părintele Marian un **chip al statorniciei în credință și slujire**. A sfințit, a învățat și a condus obștea credincioșilor din fața aceluiași Sfânt Altar care l-a s-a încredințat, preot tânăr fiind, în anii de după război. Pe acest Altar al Bisericii „Înălțării Domnului” din Codlea, a adus Jertfa cea fără de sânge pentru iertarea păcatelor poporului, viața sa întreagă. Nu l-au zdruncinat în statornicia lui nici ambiții personale, nici nevoile vieții de după război și nici potrivnicile înrobirii atee a Neamului ce au urmat. A lăcrimat de bucurie la deșteptarea românească din Decembrie '89. A fost Părintele Marian un urmaș vrednic al înaintașilor săi de la începutul acestui veac, care acum se încheie, preoții Iosif Comanescu și Gheorghe Prejmereanu, exemplele cărora le-a urmat cu fidelitate.

A fost Părintele Marian un **chip al liturghisirii ortodoxe**. Era un om transfigurat în fața Sfântului Altar. O liniște de dincolo de zare l-a se așternut în priviri, în glas și în mișcarea lină la cădare. Îți umplea sufletul când cânta „Îngerul a strigat”, din Altar, urmând cântarea melodos-ardelenească a lui D. Cunțan.

A fost Părintele Marian un **chip al economului iscusit**. Buna rânduială și ordine în Biserică, în cimitir și în Oficiul Parohial, la Casină, erau coordonate ale vieții sale. Casina, lucrul mâinilor sale, nu este numai o exemplară arhivă parohială unde, mulțumită ingenuității sale oamenii locului își pot descifra chiar și genealogia lor din neam în neam, dar și un veritabil muzeu etnografic al emancipării românești din Codlea vis a vis de progresul material și cultural al comunității săsești convolutoare.

Când manuscritele Părintelui Marian vor vedea lumina tiparului, atunci se va putea scrie și istoria acestui colț minunat al Țării Bârsei. Și, a mai fost Părintele Marian și un **adânc iubitor al naturii inconjurătoare**. Numai în Biserică și în familie se mai simțea atât de împlinit sufleteste ca în mijlocul frumuseților creației acestui plai mioritic. Lectura, pădurea și câmpurile Codlei îi ofereau, cu prisoșintă, desfătare spirituală în locul celei lumești de care, prin stricta sa disciplină personală, era străin...

Un cuvânt bătrânesc din Codlea fericește pe cei chemați din mijlocul nostru să pășească hotarul veșniciei între Paști și Ispas zicând că lor le sunt deschise Porțile Raiului.

Deschise să-i fie Porțile Raiului și Sfinții Îngeri să-l primească pe acest ales preot slujitor întru bucuria Domnului său Celui Înviat din morți și Înălțat întru mărire. Iar peste familia îndoliată, preoții și credincioșii din Codlea să-și reverse Cerul mana mângâierii, în acest ceas al despărțirii, de lângă mormântul Părintelui Marian.

Dumnezeu să-l ierte și cu dreptii să-l numere. În veci pomenirea lui.

Pr. Dr. Irineu Crăciun
Irlanda la 4 mai, 1996

ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ
S I B I U
SIBIU, Str. MITROPOLIEI nr. 24

PROGRAMARE DE CONCURS

În condițiile obișnuite de concurs, publicăm spre ocupare următoarele parohii vacante:

PROTOPOPIATUL BRAȘOV

1. Parohia Brașov — Tractorul II;
Se va da examen-concurs pentru parohie de oraș. Informații suplimentare se vor obține de la Secția bisericească a Arhiepiscopiei.

PROTOPOPIATUL MEDIAȘ

1. Parohia Dărlös;
Termenul de concurs este de 30 zile: 1 iunie — 1 iulie 1996.
Cei care doresc să ocupe aceste posturi își vor înainta cererile în termenul legal la Oficiile Protopoștii, anexând adeverințe cu certificatul de la cursurile de îndrumare.
După expirarea termenului de concurs, Oficiile protopoștii ne vor înainta urgent dosarele cu cererile candidaților.

P.C. Protopoștii sunt îndrumați să verifice cererile candidaților în care se vor menționa: vechimea în funcția anterioară, examene absolvite, copie după diploma de licență, copie pentru cursuri de îndrumare, situația socială (domiciliul familiei, copii, părinți, locul de muncă al soției, etc.).

Cererile care nu cuprind aceste puncte sau care nu au acte doveditoare ale acestor puncte, nu vor fi luate în considerare la desfășurarea concursului.

Termenul de contestație este de 15 zile de la data numirii.
Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului
Consilier ad-tiv bis.
Pr. Simion Sășuian

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — președinte;
Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu**.

ABONAMENTUL pe un an: 7000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, Banca Comercială, Sucursala Sibiu.